

A1

Η θεατρική λειτουργία των διηγημάτων του Βιζυηνού έχει επισημανθεί από τους μελετητές του έργου του, με πρώτο τον Παλαμά. Τα στοιχεία που προσδίδουν θεατρικότητα είναι σχεδόν τα ίδια σε όλα τα διηγήματα και ανάγονται στις αφηγηματικές τεχνικές. Σε ό,τι αφορά το συγκεκριμένο απόσπασμα, τρία παραδείγματα που προσδίδουν στην αφήγηση θεατρική λειτουργία είναι τα εξής:

Η συχνή χρησιμοποίηση από το συγγραφέα της σκηνικής μεθόδου της παρουσίασης της δράσης. Με τη σκηνική μέθοδο ο συγγραφέας καλύπτει την παρουσία του αφηγητή και παρουσιάζει τη δράση με τρόπο ανάλογο της σκηνικής αναπαράστασης, χρησιμοποιώντας συχνά διάλογο και δίνοντας στον αναγνώστη την ψευδαίσθηση ότι δεν ακούει μία φωνή που διηγείται αλλά πως ο ίδιος είναι παρών στα διαδραματιζόμενα. Ένα παράδειγμα εντοπίζεται στο εξής χωρίο: « - Δός το πίσου σπίτι μας.»

Ένα δεύτερο στοιχείο θεατρικότητας στο απόσπασμα που δόθηκε είναι η εναλλαγή προσώπων – σκηνών και χρόνου. Αρχικά, περιγράφεται αναλυτικά η πρώτη υιοθεσία με την αναφορά στη μητέρα, τον πρωτόγερο και τους συγγενείς του παιδιού ('Ο πατήρ τοῦ κορασίου ... ἐξενίσθησαν παρ' ἡμῖν). Στη συνέχεια, παρατίθεται ο διάλογος του Γιωργή με τη μητέρα του για τη δεύτερη υιοθετημένη κόρη σε διαφορετικό μεταγενέστερο χρόνο (- "Ὁχι, μητέρα! και εἶναι ἀδελφή σας).

Τρίτο στοιχείο θεατρικής λειτουργίας στο απόσπασμα που δόθηκε είναι η συμμετοχή πολλών προσώπων. Αρχικά, υπάρχει αναφορά στη μητέρα (ή μήτηρ). Επίσης, σημειώνονται τα πρόσωπα που συμμετείχαν στην πρώτη υιοθεσία (ὁ πρωτόγερος ... οἱ συγγενεῖς τῆς νέας ἀδελφῆς μας). Κατόπιν, εμφανίζεται ως πρόσωπο και η δεύτερη υιοθετημένη κόρη.

Επιγραμματικά, η θεατρικότητα του αποσπάσματος είναι έκδηλη στη χρήση διαλόγου, εναλλαγή προσώπων – σκηνών – χρόνου και στη συμμετοχή πολλών προσώπων.

Σημείωση: Ένα επιπλέον στοιχείο θεατρικότητας είναι η εξομοίωση του αφηγητή με τους χαρακτήρες και η ανάμειξή του με τα πρόσωπα που δρουν επί σκηνής. Σχετικό παράδειγμα βρίσκεται στο χωρίο: « Από τῆς στιγμῆς ἐδικός του».

B1

Η γλώσσα του διηγήματος είναι η απλή καθαρεύουσα, όπως και στα υπόλοιπα του Γ.Βιζυηνού. Όχι όμως η ακραιφνής και επιτηδευμένη καθαρεύουσα αλλά η βιωμένη γλώσσα με την απλότητα του ύφους, την κομψότητα και τη χάρη. Εξάλλου, ο συγγραφέας ήταν ένας λόγιος, είναι μορφωμένος συγγραφέας και θεωρητικά ένθερμος οπαδός της δημοτικής.

Σύμφωνα με τον Κ. Μητσάκη, ο Βιζυηνός στην πράξη είναι ένας μετριοπαθής καθαρευουσιάνος. Ωστόσο, πρόκειται για μια καθαρεύουσα εύκαμπτη και εύπλαστη που αποπνέει δροσιά και χιούμορ. Στις περιγραφές του υπάρχει μια θαυμάσια και άρτια καθαρεύουσα, γεμάτη

λυρισμό, κυρίως όταν περιγράφει το εθιμοτυπικό της υιοθεσίας (Ήδη αυτή ή υιοθέτησής...έκ των όστων της)

Στους διαλόγους παρουσιάζεται η γνήσια θρακιώτικη ψυχή και γι' αυτό το λόγο επιλέγεται η δημοτική για να εκφραστούν τα βιώματα και οι σκέψεις του απλού λαού. Με μια απλή καθημερινή δημοτική γλωσσική έκφραση η μητέρα καταθέτει τη δικαιολόγηση της υιοθεσίας (-Το κακότυχο!...μεσ' στη στράτα»)

Από τα παραπάνω στοιχεία το συμπέρασμα που απορρέει είναι πως ο Βιζυηνός επιμελείται με ιδιαιτερότητα την έκφρασή του, είτε καθαρεύουσα είτε δημοτική, για να δώσει ρεαλιστικά τους ανθρώπινους τύπους. Η γλώσσα του, λοιπόν, έχει υποστεί καλλιτεχνική επεξεργασία. Το αισθητικό αποτέλεσμα που προκύπτει είναι μία φυσική γλώσσα απλή, λιτή, κομψή, και κυρίως ακριβής, που υπηρετεί απόλυτα το κείμενο.

B2.α)

Στο σημείο αυτό ο συγγραφέας αναφέρεται στα χρόνια της απουσίας του στην ξενιτιά. Επισημαίνει, λοιπόν, την άγνοιά του αναφορικά με τα όσα γίνονταν στο σπίτι του κατά το μακρό διάστημα της αποδημίας του. «Εγώ έλειπον ... εις τὸν οἶκον μας».

Αναφερόμενος στην εξέλιξη της ζωής του «ξένου κορασιού» χρησιμοποιεί την τεχνική της σύνοψης χρόνου: « Πριν δε κατορθώσω ... της οικογενείας μας». Με τη χρήση της συγκεκριμένης επιτάχυνσης δίνει συνοπτικά το κλείσιμο ενός ολόκληρου κύκλου που σηματοδότησε η πρώτη υιοθεσία της μητέρας του αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι μέχρι ο ίδιος να επιστρέψει από την ξενιτιά το κορίτσι είχε μεγαλώσει, ανατραφεί, προικιστεί και παντρευτεί σαν να ήταν αληθινό μέλος της οικογένειας. Χαρακτηριστικό, μάλιστα, είναι το γεγονός ότι το όνομα του κοριτσιού δεν αναφέρεται πουθενά, σαν να απαξιώνει ο ίδιος ο αφηγητής να το αναφέρει.

Με τη χρήση της επιτάχυνσης, λοιπόν, ο συγγραφέας συμπυκνώνει σε λίγες μόνο σειρές ένα μεγάλο χρονικό διάστημα της απουσίας του προωθώντας έτσι γρήγορα τη δράση. Ταυτόχρονα, παρουσιάζει με τον τρόπο αυτό τη ζωή του κοριτσιού σαν μια δυσάρεστη παρένθεση για την οικογένεια που δεν αξίζει ούτε καν η υπενθύμισή της.

B2.β)

Η μητέρα για πολλά χρόνια είχε εναποθέσει όλες τις ελπίδες της για την ανατροφή της Κατερινιώς στο Γιωργή, όσο κι αν η υπόσχεσή του είχε δοθεί σε μια χρονική στιγμή που ο αφηγητής ήταν μικρός και η μητέρα αντιλαμβανόταν ότι δεν θα μπορούσε να δείξει απόλυτη εμπιστοσύνη στα λεγόμενά του. Έτσι, μένει κατάπληκτη από την πρόταση του Γιωργή να επιστρέψουν το κορίτσι « Δός το πίσω το Κατερινιώ» και η θλίψη της είναι απεριόριστη.

Σε μια έσχατη προσπάθεια να πείσει το Γιωργή να κρατήσουν τη δεύτερη θετή κόρη διατυπώνει επιχειρήματα τα οποία, όμως, παραμένουν μετέωρα και δε στηρίζονται στη λογική. Το πήρε πολύ μικρό, μόλις τριών μηνών, πάνω από το λείψανο της μάνας του. Το βύζαινε έστω και ψεύτικα. Το τύλιξε στα σπάργανα τους και το κοίμισε στην κούνια τους. Με τη χρήση των επιχειρημάτων αυτών η μάνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το παιδί είναι δικό της. Τα λόγια της μητέρας που αποτελούν την αναδρομική αφήγηση ειπώθηκαν με έντονο τρόπο και με διάθεση να μην υποχωρήσει απ' τις θέσεις της. Αυτό οδηγεί το Γιωργή, να μη θέλει να της ανταπαντήσει. Στο σημείο αυτό ο διάλογος οδηγείται σε αδιέξοδο. Η μάνα είναι υποχρεωμένη να αποκαλύψει πλέον το μυστικό της.

Έτσι, λοιπόν, μετά το συγκλονιστικό διάλογο που διαμείβεται ανάμεσα στη μάνα και στο Γιωργή, φτάνει η στιγμή της αποκάλυψης και η πλοκή του έργου βαδίζει πλέον προς τη λύση του.

Γ1) Η σημασία που δινόταν στην πράξη της υιοθεσίας είναι έκδηλη από τα πρόσωπα που συμμετείχαν σε αυτή. Δρώντα πρόσωπα σε όλο το τελετουργικό είναι οι φυσικοί γονείς του παιδιού. Ο συγγραφέας εστιάζει, κυρίως, στα συναισθήματα των ηρώων κατά τη στιγμή της δοκιμασίας που τελείται από τον πρωτόγερο του χωριού. Χωρίς μελοδραματισμούς αλλά με απλό και ταυτόχρονα συγκλονιστικό τρόπο παρουσιάζεται η αγωνία της Δεσποινιάς, μήπως δηλαδή διεκδικήσει το παιδί και ξαφνικά ακυρωθεί η ανείπωτη συγκίνηση και ευτυχία της για την επίτευξη της υιοθεσίας.

Από την άλλη πλευρά, οι φυσικοί γονείς του παιδιού παρακολουθούσαν με βουβό και διακριτικό πόνο την όλη δοκιμασία. Ο πατέρας του παιδιού «ήτον ώχρός καί έβλεπε περίλυπος έμπρός του» και η σύζυγός του «έκλαιεν άκουμβημένη εις τόν ώμόν του» με σπαραγμό. Ο αναγνώστης δε γνωρίζει, όμως, τις συνθήκες της υιοθεσίας, για ποιους λόγους δηλαδή οι φυσικοί γονείς εμπιστεύτηκαν το κορίτσι τους σε μια φτωχή χήρα με τρία αγόρια.

Δ1)

Στο έργο « Το αμάρτημα της μητρός μου» ο Γ. Βιζυηνός εξιστορεί το οικογενειακό δράμα με κεντρικό πρόσωπο τη μητέρα του αφηγητή. Η Δεσποινιά η Μιχαλιέσσα, λοιπόν, προκειμένου να εξιλεωθεί για το «αμάρτημά» της, προβαίνει σε υιοθεσίες δύο κοριτσιών τις οποίες βιώνει ο αναγνώστης μέσα από το απόσπασμα που δίνεται. Ταυτόχρονα και στους «Άθλιους των Αθηνών» ο αναγνώστης πληροφορείται για την τύχη της μικρής Τασούλας.

Τα δύο παράλληλα κείμενα παρουσιάζουν ως προς το περιεχόμενο αρκετές ομοιότητες. Πιο συγκεκριμένα, και στις δύο περιπτώσεις τα πρόσωπα που αναλαμβάνουν την ανατροφή των κοριτσιών βρίσκονται σε δεινή οικονομική κατάσταση. Μάλιστα, όσον αφορά την οικογένεια του Γιωργή, παρά τις οικονομικές δυσκολίες το υιοθετημένο κορίτσι αξιώθηκε τριών περιποιήσεων από τη μητέρα, όσες ποτέ δεν είχαν τα αγόρια. Τόσο, λοιπόν, η Δεσποινιά η Μιχαλιέσσα, ιδιαίτερα στη δεύτερη υιοθεσία, όσο και ο Τάσος προθυμοποιούνται να δουλέψουν για να αναθρέψουν τα θετά κορίτσια. Ακόμη, αξίζει να σημειωθεί ότι πρόκειται για δύο πρόσωπα που επιλέγουν ακόμη και την αυτοθυσία για να αναθρέψουν ένα παιδί, μη λογαριάζοντας τους κόπους που απαιτεί ένα τέτοιο εγχείρημα. Είναι δύο προσωπικότητες υπεύθυνες και συνεπείς απέναντι στις πρωταρχικές ανάγκες των παιδιών, επιδεικνύοντας περισσή αυταπάρνηση. Επιπλέον, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι και στις δύο περιπτώσεις τα υιοθετημένα παιδιά είναι κορίτσια. Η μητέρα του Γιωργή αναθρέφει την πρώτη θετή κόρη της οικογένειας, την οποία και προικίζει και λίγο αργότερα υιοθετεί κι άλλη ψυχοκόρη, υπενθυμίζοντας στο Γιωργή την υπόσχεση του να βοηθήσει στην ανατροφή της. Ο Τάσος, στο έργο του Κονδυλάκη αναλαμβάνει με τη βοήθεια των γυναικών την ανατροφή της μικρής Τασούλας, την οποία η μητέρα της εγκατέλειψε το βράδυ στην «κάσσα» που κοιμόταν ο ήρωας.

Ωστόσο, παρά τις ομοιότητες που παρουσιάζουν τα δύο αποσπάσματα οι διαφορές είναι εξίσου εμφανείς. Αρχικά, υπάρχει διαφοροποίηση ως προς τα βασικά πρόσωπα, τους πρωταγωνιστές των έργων. Στο έργο του Βιζυηνού κεντρικό πρόσωπο είναι γυναίκα η μητέρα του Γιωργή, η Δεσποινιά η Μιχαλιέσσα οποία μετά το χαμό δύο κοριτσιών προκειμένου να βρει γαλήνη προβαίνει σε υιοθεσίες κοριτσιών. Αντίθετα, στο έργο του Κονδυλάκη το κεντρικό πρόσωπο είναι άντρας, ο Τάσος, ένας λούστρος που προθυμοποιείται να αναθρέψει ένα κορίτσι που εγκατέλειψε η μητέρα του. Στην πρώτη περίπτωση, η μητέρα του Γιωργή αναλαμβάνει η ίδια να αναθρέψει τα θετά κορίτσια, ενώ ο Τάσος θα αναγκαστεί να δεχτεί την επί πληρωμή βοήθεια των γυναικών στο δύσκολο αυτό έργο. Τέλος, διαφέρουν τα κίνητρα της υιοθεσίας για τους δύο πρωταγωνιστές, καθώς ο Τάσος αποφασίζει να αναθρέψει το παιδί γιατί νιώθει συμπάθεια, οίκτο και λύπη και

αρνείται να το αφήσει στο βρεφοκομείο, ενώ η μητέρα του Γιώργη προβαίνει σε δύο υιοθεσίες για να εξιλεωθεί, ελπίζοντας να ανακουφίσει τον πόνο της από το χαμό των δύο κοριτσιών της.

Συμπερασματικά μπορεί να επισημανθεί ότι και στα δύο αποσπάσματα γίνεται αναφορά στην πράξη της υιοθεσίας που αποτελούσε ιδιαίτερα συχνό φαινόμενο στο παρελθόν. Έτσι, προβάλλεται ιδιαίτερα η σημασία της ανατροφής ενός παιδιού με κόπους και θυσίες παρά τις οικονομικές δυσχέρειες των ανθρώπων.

Επιμέλεια: Βασιλειάδου Μ. - Εσκιτζή Ρ. - Ευθυμιάδου Ν. – Μπάσιου Α. - Παρασχάκη Ε. - Σεβρής Κ. - Χατζηνικολάου Ν.